

MINISTER
Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Warszawa, dnia 5 lipca 2019 r.

DSR.I.8305.8.27.2019.PW

ZAWIADOMIENIE O SPOSOBIE ZAŁATWIENIA PETYCJI

Zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 870), w związku z pismem przekazanym według właściwości przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów, uznanym za petycję, dotyczącym odbierania dzieci i zakazu adopcji zagranicznych, uprzejmie informuję.

W sytuacjach konieczności odebrania dziecka rodzicom biologicznym za granicą istnieje zasadność rozważenia możliwości zastosowania rozwiązań jakie dają Rzeczypospolitej Polskiej Rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylające rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz.Urz. UE L 338 z 23.12.2003, str. 1 - Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 19, t. 6, str. 243, z późn. zm.3), zwane „rozporządzeniem Rady (WE) nr 2201/2003”

niepodlega PAŃSTWA
STOLECISZ GOSPODARSTWA
REPUBLIKI POLSKIEJ

i Konwencja o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci, sporządzoną w Hadze dnia 19 października 1996 r. (Dz.U. z 2010 r. poz. 1158), zwana „konwencją haską z 1996 r.”;

26 stycznia 2018 r. (wejście w życie 27 sierpnia 2018 r.) uchwalona została ustawa o wykonywaniu niektórych czynności organu centralnego w sprawach rodzinnych z zakresu obrotu prawnego na podstawie prawa unii europejskiej i umów międzynarodowych. Ustawa ta określa zasady i tryb postępowania polskiego organu centralnego, polskich sądów oraz innych polskich organów w sprawach rodzinnych z zakresu obrotu prawnego na podstawie prawa Unii Europejskiej i umów międzynarodowych, a także postępowania przed polskim organem centralnym w sprawach objętych ww. aktami prawnymi, tj. rozporządzeniem Rady (WE) nr 2201/2003 oraz Konwencją haską z 1996 r., a także Europejską konwencją o uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń dotyczących pieczy nad dzieckiem oraz o przywracaniu pieczy nad dzieckiem, sporządzoną w Luksemburgu dnia 20 maja 1980 r. (Dz.U. z 1996 r. poz. 134 i 135 oraz z 1997 r. poz. 196), zwaną „europejską konwencją luksemburską”, oraz Konwencją dotyczącą cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, sporządzoną w Hadze dnia 25 października 1980 r. (Dz.U. z 1995 r. poz. 528 oraz z 1999 r. poz. 1085), zwaną „konwencją haską z 1980 r.”.

Wymienione konwencje, jako umowy międzynarodowe, stanowią część krajowego porządku prawnego i są bezpośrednio stosowane, co wynika z art. 91 ust. 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 r. poz. 483, z 2001 r. poz. 319, z 2006 r. poz. 1471 oraz z 2009 r. poz. 946). Zgodnie z art. 288 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. poz. 864/2) rozporządzenie ma zasięg ogólny i wiąże bezpośrednio państwa członkowskie Unii Europejskiej.

Rozporządzenie nr 2201/2003 i konwencja haska z 1996 r. w zakresie przedmiotu regulacji w znacznym stopniu się pokrywają. Oba akty prawa zawierają częściowo podobne normy w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej oraz częściowo podobne normy związane z uznaniem i stwierdzaniem wykonalności orzeczeń, a także w zakresie współpracy organów centralnych.

W przypadku rozporządzenia nr 2201/2003 oraz konwencji haskiej z 1996 r. spośród wielu zadań do najistotniejszych należy zaliczyć udzielenie pomocy sądowi państwa

wiepadległa | POLSKA
BIURO OPIEKUNIA
PRAWO DZIECI

forum, tzn. państwa, w którym toczy się postępowanie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej nad dzieckiem w ustaleniu stanu faktycznego sprawy. *Akty te dają także podstawę do przekazania sprawy do sądu polskiego jako lepiej umiejscowionego do rozpatrzenia sprawy w sytuacji, kiedy dziecko posiada „szczególny związek z innym państwem członkowskim” (art. 15 rozporządzenia, analogicznie art. 8 konwencji haskiej), jak również umieszczenia dziecka poza rodziną w innym państwie członkowskim (art. 55 rozporządzenia, analogicznie art. 33 Konwencji haskiej).*

Oznacza to zatem, że w aktualnym stanie prawnym istnieją środki prawne umożliwiające sprawną współpracę między państwami w sytuacjach, gdy za granicą zachodzi ryzyko umieszczenia dziecka poza rodziną.

Kolejnym zagadnieniem poruszonym w treści petycji jest odbieranie w Polsce dzieci z powodu biedy.

Zgodnie z art. 32 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1111), która weszła w życie 1 stycznia 2012 r., piecza zastępcza jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców.

Pobyt dzieci poza rodziną, w rodzinnych i instytucjonalnych formach pieczy zastępczej, co do zasady, uzależniony jest od decyzji niezależnego sądu, który rozpatruje możliwości wychowywania dzieci przez rodziców w kontekście wielu sprzężonych ze sobą problemów. Służby społeczne jedynie wykonują postanowienia sądu w zakresie, do którego zobowiązują je przepisy prawa zawarte w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, kodeksie postępowania cywilnego oraz w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Jednym z działań podjętych w celu zapobiegania nadmiernemu umieszczaniu dzieci poza rodziną było przygotowanie nowych rozwiązań prawnych zawartych w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Istotą tych rozwiązań jest stworzenie spójnego systemu narzędzi opieki nad dzieckiem i rodziną je wychowującą, jeżeli ma ona trudności w prawidłowym wypełnianiu swoich funkcji, głównie natury opiekuńczo-wychowawczej. Działania podejmowane w ramach tego systemu mają zapewnić rodzinie taką pomoc, aby w jej efekcie wyeliminowane zostało zagrożenie zabrania dziecka z rodziny lub zapewniony został szybki powrót do rodziny dziecka, które z uwagi na jego dobro,

niepodlega | POLSKA
RZECZYPOSPOLITA
KRAJOWA

okresowo musiało zostać umieszczone poza nią. Dlatego też przepisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nałożyły na gminy *obowiązek prowadzenia pracy z rodziną w środowisku, aby wzmocnić rodziny mające trudności w prawidłowym wypełnianiu swoich funkcji*. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zaproponowała szereg nowych narzędzi wsparcia rodziny, które obok aktywnie realizowanej pracy socjalnej i systemu świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej oraz systemu świadczeń rodzinnych, dają możliwość – uzależnionej od potrzeb rodziny – dywersyfikacji proponowanych rodzinie przez samorząd gminy form wsparcia.

Wyżej wymieniona ustawa powołała do życia *asystenta rodziny*, który jest odpowiedzialny za zapewnienie wszechstronnej pomocy rodzinom mającym problemy z wypełnianiem funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Asystent ma za zadanie opracowanie i realizację planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym lub we współpracy z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, w przypadku dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej. Rolą asystenta rodziny jest pomoc rodzinie w poprawie jej sytuacji życiowej, nauka prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego, a także pomoc rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych i wychowawczych. Dodatkowo pod koniec 2016 r. została uchwalona ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2019 r. poz. 473), która przypisała asystentowi rodziny zupełnie nowe zadania. Ustawa ta rozszerza zakres zadań asystenta rodziny poprzez przypisanie mu funkcji koordynatora w zakresie usług wsparcia oferowanego kobietom w ciąży oraz ich rodzinom, ze szczególnym uwzględnieniem kobiety w ciąży z powikłaniami lub rodzącej dziecko, u którego w prenatalnej fazie rozwoju lub w czasie porodu zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą jego życiu. Działania podejmowane przez asystenta polegają przede wszystkim na opracowaniu wspólnie z osobami zainteresowanymi katalogu możliwego do uzyskania wsparcia oraz występowania w ich imieniu, tak aby mogli skorzystać z należnej im pomocy.

Ponadto ustawą z dnia 18 marca 2016 roku o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2016 r. poz. 406) wzmocniono przepis dotyczący subsydiarności pieczy zastępczej formułując w art. 112³ zapis, że umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej może nastąpić *jedynie* wówczas, gdy uprzednio stosowane inne środki przewidziane w art. 109 § 2 pkt 1-4 oraz formy pomocy rodzicom dziecka, o których mowa w przepisach o wspieraniu

wiepadlegsa | POLSKA
RZECZYPOSPOLITA
GOVERNMENT

rodziny i systemie pieczy zastępczej, nie doprowadziły do usunięcia stanu zagrożenia dobra dziecka, chyba że konieczność niezwłocznego zapewnienia dziecku pieczy zastępczej wynika z poważnego zagrożenia dobra dziecka, w szczególności zagrożenia jego życia lub zdrowia. Dodatkowo do art. 112³ Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego dodano § 2, zgodnie z którym zapisano wprost, że *umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej wbrew woli rodziców wyłącznie z powodu ubóstwa nie jest dopuszczalne*.

Opisane wyżej działania jak również *Program Rodzina 500 plus* oraz system świadczeń pieniężnych i niepieniężnych z pomocy społecznej, a także działania podejmowane na podstawie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie mają za zadanie utworzenie spójnego systemu zabezpieczającego dobro dziecka.

Odnosząc się natomiast do kwestii adopcji zagranicznych należy zaznaczyć, iż Polska jest sygnatariuszem Konwencji z dnia 29 maja 1993 r. o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego, tzw. konwencji haskiej (Dz. U. 2000, Nr 39, poz. 448), natomiast Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, wykonuje zadania organu centralnego, wyznaczonego zgodnie z art. 6 wyżej wymienionej Konwencji.

Konwencja haska jest narzędziem, którego podstawowym celem jest stworzenie zabezpieczeń gwarantujących, iż przysposobienia międzynarodowe są dokonywane w najlepszym interesie dziecka i z poszanowaniem jego fundamentalnych praw, a także stworzenie systemu współpracy między państwami w celu zapewnienia korzystania z ww. zabezpieczeń, a tym samym zapobiegania uprowadzaniu i sprzedaży dzieci oraz handlowaniu nimi.

Rząd Pani Premier Beaty Szydło, po blisko 22 latach od dnia wejścia w życie w Polsce wspomnianej na wstępie Konwencji, podjął na początku roku 2017 decyzję dotyczącą ograniczania adopcji z przemieszczeniem dzieci poza granice Polski. Decyzja ta wynikała z głębokiego przekonania o możliwości znalezienia w Polsce właściwego, stabilnego zastępczego środowiska rodzinnego dla wielu dzieci zakwalifikowanych do adopcji. Oferowane dzisiaj polskim rodzinom efektywne narzędzia wsparcia i troska, jaką rząd polski otacza rodziny wychowujące dzieci, w tym również rodziny zastępcze, dają gwarancję zabezpieczenia dobrostanu większości dzieci pozbawionych opieki własnych rodziców w Polsce.

wierzę

Traktowanie adopcji zagranicznych jako szczególnego rodzaju adopcji wynika z wielu powszechnie obowiązujących aktów prawnych.

Konwencja o Prawach Dziecka w art. 21 formułuje wprost zasadę subsydiarności adopcji zagranicznych. Zapis ten zobowiązuje Państwa - Strony do traktowania adopcji związanej z przeniesieniem dziecka do innego kraju, jako zastępczy środek opieki nad dzieckiem, jeżeli nie może być ono umieszczone w rodzinie zastępczej lub adopcyjnej, lub nie można mu zapewnić w żaden inny odpowiedni sposób opieki w kraju jego pochodzenia.

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 1992 r. III CZP 48/92 stanowi, iż adopcję związaną z przeniesieniem dziecka do innego kraju należy zgodnie z art. 21 pkt b Konwencji traktować jako „zastępczy środek opieki nad dzieckiem”, co może nastąpić, gdy dziecku w żaden inny, odpowiedni sposób nie można zapewnić opieki na terenie Polski. Powyższe postanowienie Konwencji nakłada na sądy orzekające w sprawach o adopcję dziecka polskiego przez cudzoziemców obowiązek wyjaśnienia, tj. dokonania stosownych ustaleń, czy dane dziecko może być przysposobione przez odpowiednią rodzinę polską albo czy może być umieszczone w polskiej rodzinie zastępczej.

Analogiczne stanowisko jest prezentowane w Komentarzu do art. 114² Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego autorstwa Marka Andrzejewskiego.

Art. 114² ustawy kodeks rodzinny i opiekuńczy, stanowi, iż przysposobienie, które spowoduje zmianę dotychczasowego miejsca zamieszkania przysposobianego w Rzeczypospolitej Polskiej na miejsce zamieszkania w innym państwie, może nastąpić wówczas, gdy tylko w ten sposób można zapewnić przysposobianemu odpowiednie zastępcze środowisko rodzinne. Przepis ten nie ma zastosowania, jeżeli między przysposabiającym, a przysposobianym istnieje stosunek pokrewieństwa lub powinowactwa albo gdy przysposabiający już przysposobił siostrę lub brata przysposobianego.

W świetle art. 21 Konwencji o prawach dziecka, oraz art. 114² Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, możliwość zakwalifikowania małoletniego przebywającego *w rodzinnej formie pieczy zastępczej* do przysposobienia związanego ze zmianą dotychczasowego miejsca zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na miejsce zamieszkania w innym państwie, ogranicza się jedynie do sytuacji wyjątkowych.

Indywidualnie są także analizowane sytuacje poszczególnych dzieci przebywających *w instytucjonalnej pieczy zastępczej*.

wiepodlega POLSKA
RZECZYPOSPOLITA
KRAJOWA

Oznacza to zatem, że wszystkie ww. akty prawne formułują zasadę prymatu adopcji krajowych, ale jednocześnie zakładają istnienie sytuacji, w których adopcja zagraniczna może być najlepszym rozwiązaniem dla indywidualnie wskazanego dziecka.

Zasada pierwszeństwa adopcji krajowych wynika także z przepisów przywoływanej już wcześniej ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Zgodnie z art. 167 tej ustawy, dziecko może być zakwalifikowane do przysposobienia związanego ze zmianą dotychczasowego miejsca zamieszkania dziecka na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na miejsce zamieszkania w innym państwie po wyczerpaniu wszystkich możliwości znalezienia kandydata do przysposobienia tego dziecka na terenie kraju, chyba że między przysposabiającym, a przysposabianym dzieckiem istnieje stosunek pokrewieństwa lub powinowactwa albo gdy przysposabiający już przysposobił siostrę lub brata przysposabianego dziecka.

Procedurę poszukiwania kandydatów do przysposobienia na terenie kraju reguluje przede wszystkim art. 164 ustawy.

Poszukiwania rozpoczynają się od analizy kandydatów zakwalifikowanych w danym ośrodku adopcyjnym, następnie, gdy ośrodek nie posiada w swoich zasobach takich kandydatów, dokumentacja dziecka jest przesyłana do ośrodka adopcyjnego prowadzącego wojewódzki bank danych (w każdym województwie jest wyznaczony jeden taki ośrodek adopcyjny). Następnie ośrodek ten rozsyła dokumentację dziecka do innych ośrodków adopcyjnych na terenie jego województwa oraz innych ośrodków adopcyjnych prowadzących wojewódzkie banki danych, aby te - w celu rozszerzenia obszaru poszukiwań odpowiednich kandydatów - przekazały ją do pozostałych ośrodków adopcyjnych działających na terenie ich województw. W ten sposób rozpoczyna się poszukiwanie kandydatów do przysposobienia na terenie całego kraju. Jeśli w ciągu 55 dni nie uda się znaleźć kandydatów do przysposobienia, wówczas dokumentacja dziecka jest przesyłana do ośrodka adopcyjnego prowadzącego centralny bank danych (CBD) - aktualnie funkcję tego podmiotu pełni Wojewódzki Ośrodek Adopcyjny w Warszawie. CBD analizuje sytuację dziecka i rozważa zasadność przysposobienia międzynarodowego.

Dodatkowo należy zaznaczyć, iż rozpoczęcie procedury poszukiwania kandydatów do przysposobienia poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, nie wstrzymuje poszukiwania kandydatów na terenie kraju. Zgodnie z prawodawstwem polskim sytuacja dziecka jest na bieżąco monitorowana przez ośrodki adopcyjne, także pod kątem ewentualnego pozyskania

niepodlega | POLSKA
RZECZYPOSPOLITA
KRAJOWA

rodziny w kraju na każdym etapie procedury, w tym także nawet na końcowym etapie procedury adopcji zagranicznej.

Ostateczną decyzję o każdym przysposobieniu dziecka, w tym także przez osoby mające miejsce zwykłego pobytu poza granicami Polski podejmuje *sąd*. Należy jednak wskazać, iż procedurę adopcji międzynarodowej realizuje szereg niezależnych od siebie podmiotów, które dokładają wszelkich starań, aby zbadać, czy ten rodzaj przysposobienia leży w najlepszym interesie dziecka.

Podjęta przez polski rząd decyzja, o której mowa na wstępie, nie oznacza zatem całkowitej rezygnacji z rozwiązań, jakie daje ratyfikowana przez Polskę Konwencja o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego, ale prowadzi do maksymalnej redukcji liczby tego rodzaju przysposobień.

Prowadzone aktualnie procedury adopcji z przemieszczeniem poza granice Polski ograniczają się do przypadków szczególnych, dotyczących zwłaszcza łączenia rodzeństw, adopcji wewnątrzrodzinnych, szczególnych sytuacji zdrowotnych i życiowych dzieci, czy adopcji przez obywateli polskich mieszkających poza granicami kraju.

W ślad za decyzją rządu o ograniczeniu adopcji zagranicznych dokonano także zmian w zakresie wymogów postadopcyjnych. I tak do obowiązków związanych z akredytacją zagranicznych agencji adopcyjnych wprowadzono wymóg:

- przesyłania przez pośredniczącą agencję adopcyjną do Katolickiego Ośrodka Adopcyjnego w Warszawie, jako ośrodka upoważnionego do prowadzenia procedur adopcji międzynarodowej, raz na rok, przez okres trzech lat, a po upływie tego okresu raz na trzy lata aż do osiągnięcia przez dziecko pełnoletności, raportów z przeprowadzanych wywiadów postadopcyjnych (wraz ze zdjęciami dziecka);
- wyrażania na piśmie przez kandydatów do adopcji dziecka zgody na kontakt z dzieckiem za pośrednictwem środków umożliwiających porozumiewanie się na odległość (telefon, skype, e-mail) przez pracowników Katolickiego Ośrodka Adopcyjnego w Warszawie lub przez pracowników polskiego organu centralnego oraz zgody na wizyty w miejscu zamieszkania dziecka, realizowane przez polskie służby konsularne lub inne osoby upoważnione przez organ centralny przez okres 6 miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia o przysposobieniu (wg wzoru oświadczenia).

niepodlega POLSKA
STOWARZYSZENIE
WSPARCIA

Zmiany te zostały zaakceptowane przez akredytowane agencje adopcyjne.

Dodatkowo w 2018 r. rozszerzono oświadczenie kandydatów do przysposobienia dziecka o wyrażenie przez nich zgody na opracowywanie przez uprawnione w miejscu ich zwykłego pobytu podmioty informacji na temat sytuacji przysposobionego/przysposabianych, niezbędnych do sporządzenia raportu z przeprowadzonego wywiadu postadopcyjnego (wraz ze zdjęciem dziecka) i przekazywanie ich do polskiego organu centralnego lub polskiego ośrodka adopcyjnego upoważnionego do współpracy z organami centralnymi innych państw lub z licencjonowanymi przez rządy innych państw organizacjami lub ośrodkami adopcyjnymi z częstotliwością, o której mowa w wymogach dla agencji adopcyjnych.

W sytuacji, kiedy do polskiego organu centralnego docierają sygnały dotyczące wystąpienia nieprawidłowości na etapie postadopcji, wówczas są one monitorowane we współpracy z Polskimi służbami konsularnymi oraz służbami społecznymi państwa, w którym dziecko przebywa, tak, aby w możliwie najszerszym zakresie zabezpieczyć jego dobro.

Pouczenie

Zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy o petycjach, sposób załatwienia petycji nie może być przedmiotem skargi.

z up. **MINISTER**
Stanisław Szwed
SEKRETARZ STANU

Do wiadomości:

Kancelaria Prezesa Rady Ministrów
Dot. BPRM.226.22.2019.JP

wiepodlega | POLSKA
STRONA
STRONIE ODBYWANIE
MIERODAJNOŚCI

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
ul. Nowogrodzka 1/3/5, 00-513 Warszawa
e-mail: info@mrpips.gov.pl, tel. 222-500-108